

18. Haken G. Information and self-organization: Macroscopic approach to complex systems. M.: Mir, 1983. PP. 38–50. [in Russian]
 19. Haken G. Synergetic. M.: Mir, 1980. 246 p. [in Russian].
 20. Tsvetkov V., Kresina I., Kovalenko A. Sustainable Transformation and State Administration in Ukraine. K., 2003. 496 p. [in Ukrainian].

21. Chetverikov S. S. On some aspects of the evolutionary process from the point of view of modern genetics. Classics of modern genetics. M., 1968. [in Russian].
 22. Yudin E. G. System approach and the principle of activity. M.: Science, 1978. 391 p. [in Russian].

Надійшла до редколегії 04.09.18

Y. Prykhodko, candidate of pedagogical sciences, associate professor, main researcher
 Center for military-strategic research of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskiy, **Kyiv, Ukraine**
 e-mail: prihodko1702@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-8782-383X

THE BASIS THEORIES OF SYSTEMS' TRANSFORMATION

The purpose of the article is to justify the theoretical basis and methodological foundations of the systems' transformation in the context of the influence of external and internal factors. The author substantiates the regularities and principles of system' transformation, determines the external and internal factors of this process, reveals their objectivity and subjectivity; the general law of transformation of systems is defined and formulated; An approach to mathematical modeling of systems is proposed on the basis of complex consideration and application of external and internal factors. The general law of systems transformation is definite for the first time. The law objectively takes into account all existing theories and concepts concerning transformation, self-organization and modernization of systems.

The obtained research results allow at the present stage of development of science to create a universal approach and the corresponding equipment for modeling, analysis and evaluation of the degree of transformation of systems of any origin.

Key words: system, theory of self-organization, transformation, thermodynamics evolution, interaction, external factors, internal factors, model.

Ю. Приходько, канд. пед. наук, доц., ведучий научный сотрудник
 Центр военно-стратегических исследований
 Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина
 e-mail: prihodko1702@ukr.net, ORCID ID 0000-0002-8782-383X

ОСНОВЫ ТЕОРИИ ТРАНСФОРМАЦИИ СИСТЕМ

Обоснованы теоретические и методологические основы трансформации систем под воздействием внешних и внутренних факторов. Аргументированы закономерности и принципы трансформации систем, определены внешние и внутренние факторы этого процесса, раскрыты их объективность и субъективность; сформулирован общий закон трансформации систем; предложен математический подход к моделированию систем на основе комплексного учета влияния внешних и внутренних факторов. Впервые сформулирован общий закон трансформации систем, который объективно учитывает все существующие теории и концепции относительно трансформации, самоорганизации и модернизации систем.

Полученные результаты исследования позволяют уже на современном этапе развития науки создать универсальный подход и соответствующий аппарат (инструментарий) для моделирования, анализа и оценки степени трансформации систем любого происхождения, определения их продуктивности, устойчивости, предупреждения хаоса, дисипации и соответствующих корректирующих действий в зависимости от миссии и цели, действий, которые при этом осуществляются или возникают спонтанно.

Ключевые слова: система, теория самоорганизации, трансформация, термодинамика. эволюция, взаимодействие, внешние факторы, внутренние факторы, модель.

UDC 167/168.001

O. Rubanets, Dr. Sc. (Philosophy), prof.
 National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kiev Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine
 email: rubanets@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0363-4116

COGNITIVE APPROACH OF MENTAL REALITY

Conceptualization of the peculiarities of interaction of social and mental representation, revealing features of mental reality, establishing the ontological status of objects of mental reality. Conceptualization of the relationship between social and mental representations is realized. The structure of the representation hierarchy was revealed, the relationship between the representation hierarchy and the mode of being the objects of mental reality was clarified, the role of mental and social representations in the formation of mental reality was revealed. The significance of mental representations in preserving the autonomy of the individual as the basis of a democratic society is revealed. For the first time, the mental reality was investigated on the basis of the interrelation of social and mental representations. A feature of the ontological status of objects of mental reality is determined.

Taking into account the peculiarities of mental representation is the basis to research the relationship between social and mental representations. The study of the relationship between social and mental representations can be used in the social practices of a democratic society.

Key words: mental reality, objects of mental reality, representation hierarchy, social representations, mental representations.

Introduction. Relevance of mental reality study is conditioned by the need to identify the mechanisms that determine the generation of a person and society's idea on the objectivity of object existence. Introduction of the concept mental reality actualizes the study of social and mental representation relationship. Information products play a mediating role here. The urgency of introducing into the consideration of mental reality is conditioned by the necessity of studying the interaction of social and mental representations in the conditions of global information flows. Objects of mental reality are considered objectively existing. They are formed under the influence of social representations widespread in the information space, through the interaction of information space of different countries and the influence of global information flows.

Analysis of the recent achievements. The research is based on the consideration of mental representations both internal and external (Dilts), the consideration of the mental representation as a format for information storage (Rebecca), the peculiarities of mental representations (Engelkamp, Denis), the study of the relationship between social and mental representations, revealing of cognitive as the function of a social system (Muscovitchi), social cognition research (Jackendoff), features of reality construction (Baksansky, Kucher).

Presentation of the main research.

Mental reality is created on the basis of mental and social representation disposition. The category of mental reality reflects the special status of object existence. Objects exist objectively, at the same time they exist in a

specia form and in a special mode. The mode of object existence is the mode that characterizes mental processes.

Mental reality needs to be explored. Social representations are transmitted through information products. They infill the information space. The mode of this filling is to create a representation hierarchy. Representation hierarchies include the object into the system of various relationships. For example, the object is a murder on a racist ground. On its basis, the system of representations is created: information about the event, information about participants of the event, representation about the nature of the event, representation about the attitude of different persons to this event (parents, relatives, administration, etc.), information on the use of this event by different persons, information on the use of information about this event in other processes, such as political ones, information about the condemnation of this event by other parties and, ultimately, information about the condemnation of the use of this event in political or other processes.

Each event creates its own representation hierarchy. Representation hierarchies characterize the informational status of the event. The most important information status reveals a more rational mental structure. Events with a low informational status have an underdeveloped structure. Under the conditions of the information war, an underdeveloped structure can characterize an event that they do not want to expand on a topic or do not want to attract attention to. The development of the representation hierarchy shows that the events are in the focus of attention. Representation hierarchies reproduce complex information products. The complexity of these information products reproduces the social representations of certain social forces. The ruling forces create social representations that infill the information space. Social representations of the ruling forces dominate the information space. One way of this domination is to recreate their social representation on most television channels or even all the TV channels.

In the absence of information from other sources, social representations are believed to turn into mental representations. But in reality, the picture is sure to be more complicated. Sociological surveys show the level of public confidence in a particular TV channel. If this indicator is 10-15 percent, then this means that the majority of the population in these areas rejects the social representations that come through information products. Social representations do not go into mental representations in this case. Social representations are not part of the mental reality. They keep being only information. This information causes a negative or critical attitude. With a negative attitude people change the channel. They block the sensory canals of information processing: I do not want to see, I do not want to listen to, it is a lie, etc.

An average person does not think over the content of an information product. They either accept it or do not. If they do, then they start expressing their opinion. The range of assessments is very wide – from positive to negative ones. Critical acceptance affords the opportunity for the object to enter a mental reality. The object exists in a mental reality. However, this object is the object of criticism. A democratic society has a common mental reality which involves different approaches to the same objects. Social representations of various political forces recognize the existence of the object (for example, war). But at the same time, social representations create different images, the vision of this object. Thus, mental reality is an important category of the formation of this mental reality. The formation of mental reality characterizes

the existence of a common ground for the object to be considered.

There exist commensurable and noncommensurable social representations. Commensurable social representations form an integrated mental reality. Noncommensurable social representations can not create a mental reality. Thus, the "Russian world" is noncommensurable for the mental reality of the Ukrainian society.

Mental representations are the basis of various mental realities. Mental representations characterize the way people think. Mental representations are conceptual entities. They reveal an other cross-section of reality. Mental representations are the basis for finding new approaches to problem solving. They reveal the degree of human integrity in society. If a person is integrated into society, they will seek solutions to their problems (employment, training, housing, etc.), directing their activities to solve social problems. At a low level of integration into society, a person will solve personal problems at the expense of emigration.

The low percentage of trust in TV channels does not indicate a desire to emigrate. People who are critical about the social representations widely spread in the information space can be very stable in determining their current residence. At the other extreme, people who support government social representations may have low integration in society. Immigration indicators from different regions of Ukraine are of special concern. Most often, representatives of the western regions of Ukraine travel to Poland. They share pro-governmental social representations. Representatives of the central and southern regions travel there less. But the representatives of the southern regions have a very low level of trust in TV channels (10-15 percent).

The diversity of mental representations forms the mental basis of a democratic society. A democratic society recognizes human rights. The cognitive basis of human rights is the right to make decisions. The autonomy of the individual determines their freedom, including the freedom of thought and assessment, examples of democracy in the world – American democracy, democracy of European countries which do not discredit the autonomy of a person.

The cognitive index of this autonomy denotes the existence of diverse mental representations. Electoral systems in different countries may differ. But their basis is always the autonomy of the individual. This is in fact the belief that people can make right decisions. Mental representations characterize their own vision of the world, life and social circumstances. Mental representations are related to cognitive information. Only cognitive information is converted into information that is important to reproduce the identity of the system. Cognitive information reveals the potential to adapt to the environment. At the same time, cognitive information reveals the potential for transformation, i.e., the transformation of the medium itself, and its approximation to the conditions of human life.

Mental representations reveal different levels of conceptual mastery of people of their status. At the same time, mental representations determine different ways to change the situation, improve it. Developed democratic society is based on developed mental representations. Developed mental representations show the ability to adequately assess the situation. The variety of mental representations characterizes an intellectual democratic society. It is the society that is looking for and can find a solution to solve problems.

The disposition of social and mental representations creates tension. It stimulates imposing some objects as actually existing into the mental processes. The difficulty is

in the fact that the object is not an object itself, but a certain semantic formation. Moreover, for real-life objects, semantic formation opens up all time dimensions. Thus, for an object that really exists (for example, conducting elections) social representations introduce a semantic formation – non-recognition of the results in the future. In the same way, the space of the past opens up in the mental reality. Through a social representation a new, previously unknown object can be introduced in the mental reality (for example, compatible actions of the Polish and Ukrainian underground during the Second World War).

This unknown object appears as actually existing in two time dimensions – in the past (the way it was) and in the present (how the object that enters real mental processes forms a new historical reality). This existence concerns not only things or events (the congress took place, they signed the declaration). It concerns feelings, emotions, as well as the ways of their formation and expression (for example, the formation of neglect, the emergence of distrust, a sense of solidarity, etc.).

The disposition of social and mental representations outlines the space of objects of mental reality. These objects exist simultaneously – in relation to the very mental reality and its changes in time. This synchronism of existence of these objects determines the plasticity of mental reality, its relief. The plasticity of mental reality is great. For almost 5 years of the war in Ukraine, the mental reality has changed more than 5 times, and has gone through all phases – from the shock at the beginning of the war through deep experience of losses and the incomprehensibility of what happened under Ilovaysk and Debaltsevo and to the current emotional experience of the forthcoming elections on the mainland Ukraine.

Objects of mental reality may be not quite sufficiently defined and outlined. However, this does not prevent them from being objective. Moreover, the lack of precision and insufficiency characterize the objects that cause the greatest concern. Objects are marked by insufficient certainty. These objects refer to the objects of mental reality. They exist today, but characterize events that will take place in the future. This can be explained by non-linearity. Nonlinearity reveals a wide range of possibilities. It also involves changing existing structures, reformatting them, moving from one law to another.

Insufficient certainty, understatement surprisingly reside in the objects that exist today as objects of mental reality. These objects can also characterize the past and present. The past, as you know, has absolute necessity. It has already happened. It is no longer possible to be changed. However, mental reality constantly changes this state of things. Through the objects of mental reality, the past opens every time. Mental reality differs from hermeneutics. Hermeneutics refers to the interpretation of texts. The object itself cannot be found in hermeneutics. It simply does not exist. There is only an understanding of the tradition expressed in the form of a language. And in the process of hermeneutic attitude a verbal structure of experience appears.

The objects of mental reality, which are introduced today and reveal the past, objectively exist. Moreover, they appear as objectively existing objects of the past. If mental representations do not recognize the event that is introduced into the mental reality through social representations, then they (mental representations) refuse to recognize certain objects of the past as objectively existing. But the very fact of the existence of objects of the past is beyond any doubt. Historical memory is stored in the form of artifacts. These artifacts are only verbalized and actualized in a certain period (certain dates). Letters sent

from the front are quoted. Material artifacts (things of soldiers, etc.) are shown publicly. It nourishes historical memory. But if these images are not part of mental and social representations, they do not become objects of mental reality (a number of holidays that have been introduced recently have not entered into mental reality yet and have not become its essential part).

It also means that not all the objects of the information space which are broadcast every day through television channels, become objects of mental reality. Many of them pass like water through the sand, leaving no trace behind. Only those that enter the intense interaction that exists between social and mental representations become the object of mental reality.

This interaction of mental and social representations characterizes the tension of human existence. Mental representations characterize all-out efforts of a personality. Through mental representations, a person enters the world, defines his/her behavior in the present, outlines the future and shapes his/her attitude towards the past. Through social representations, various social groups open up their vision of the world. They define the world through their place in it and determine the destiny of the world on the basis of an attempt to strengthen their position in the world.

The disposition of social and mental representations is revealed through the tension and struggle between what a society offers to a person and what people think fit for themselves. The constant tension between social and mental representations characterizes the aspiration of society to unite people and integrate them in order to accomplish certain actions. But the message of society, embedded in social representations, does not always find a response in mental representations. A complex palette is formed. There exist no simple relation, absolute acceptance or denial. Even those social representations which a person cannot admit, introduce new objects into a mental reality. A negative field is formed. It is created by various mental representations of these objects.

It is of interest to note that the objects whose existence mental representations deny become the most noticeable as objects of mental reality. There is a fierce struggle of thoughts, mental attacks and criticism. And this emphasizes the feature of the ontological status of mental reality objects. It is not just the existence of objects as objective ones, independent of people. This is the existence of a flurry of emotions, feelings, verbalized response to the existence of these objects. Mental reality includes objects whose existence is concerned with society and man. But the mental reality does not include all the objects that really should have worried people and society. Almost nobody cares about nuclear safety during the war, the problem of regeneration of land damaged during amber mining, constant loss of drinking water, critical accumulation of garbage in landfills, etc. From time to time, notification of these and other objects (for felling forests, illegal building, etc.) fall into the information space. But it does not change anything. People skip these messages not bothering with it.

Conclusions:

1. Mental reality is a special kind of reality along with the others. Unlike the virtual reality, its objects appear as objectively existing ones. Mental reality arises as a disposition of social and mental representations. Mental reality thus characterizes the world, which is formed through interaction.

2. The peculiarity of the ontological status lies in the fact that its objects have a special nature. They are not divided according to different categories of being – social being, natural being, human being, etc. The objects of mental reality can belong to any world – society, global

community, nature. Mental reality includes objects that apply to all these worlds.

3. Mental reality characterizes the dynamics in which objects arise and disappear. The dynamics of the mental reality reveals the complexity of the existence of the modern world. The modern world is integral, with the interrelation of phenomena in politics, economics, transport, the state of nature, natural disasters, etc.

4. The formation of mental reality is influenced by social representations. Social representations characterize the view of the world from the point of certain social groups. Social representations are part of the information space in the form of information products – representations of news, analytics, comments, talk shows, etc. Some events are widely covered in them, some are silenced, some are considered only in the form of information from globalized communication systems. Migration of the population (labor, tourism, etc.) makes it impossible to isolate information. In other countries, people are faced with other mental realities. These mentalities are formed on the basis of social representations of other social groups.

5. Mental reality appears as a disposition of mental and social representation. This reveals the specificity of the ontological status of objects of mental reality. The objects of mental reality do not only objectively exist. They exist in the context and terms of certain emotions, feelings, critical or encouraging attitudes they cause. Mental realities can be objects, the characteristics of which are disclosed in different ways. Social representations of the existence of some properties of an object can be asserted. In the mental representation of this object, other characteristics may belong. The most relevant in the mental representation are the objects in relation to the existence of which there are discussions, and different points of view are expressed. The complexity of the objects of mental reality pass the representation hierarchy. Each object creates such representation hierarchies. Representation hierarchies reveal various ontological dimensions of the object. Indisputability of their objective existence makes these levels ontological ones.

6. Hierarchy of representations – these are the interconnected sides of the objects. Such sides may be the existence of a particular event, the peculiarities of its course, information related to business people, the change

of this information, which opens up a new view on their objective existence, the use of this information (about the event, about the person, about changes in the views on their objective existence), attitude to the event itself and information about it, attempts to use this information in the interests of different forces, evaluation of these attempts, etc. Representation hierarchies are also dynamic: new representations are constantly introduced, existing representations are changing. Changes in the representation hierarchy reveal a complex relief of the mental reality. Mental reality is characterized by constant dynamism.

7. Mental representations form a relation to objects of mental reality. If mental representations completely reject the existence of an object (that is, denying its existence as an object of the mental reality), then another situation arises in the formation of the mental reality. Mental reality is not formed due to the disposition of social and mental representations. There arises a lack of confidence in social representations. An alternative mental reality is formed. Under democracy, mental representations characterize the autonomy of the individual. Individual autonomy is characterized by the right to independently extract, evaluate and process information and make their own conclusions. In a democratic society, mental representations are valuable. They show the intellectual potential, the ability to adapt and the desire for development.

Список використаних джерел / References:

1. Baksansky O. E. Cognitive representations: ordinary, social, scientific. Izd. Stereotype. Moscow: Book House "LIBROKOM", 2016. 224 p.
2. Baksansky O. E., Kucher E. N. Cognitive Constructing of Reality: Philosophy of Education. Izd. Stereotype. Moscow: Book House "LIBROKOM", 2013. 256 p.
3. Bomar F. Implied Knowledge. Intuition versus uncertainty / Per. from english. X. : edition of "Humanitarian Center" / P. K. Vlasov, AV Kochengin, 2014. 388 pp.
4. Rebeco T. A. Mental representation as a format for storing information. *Mental representation: dynamics and culture*. Moscow, 1998. P. 25-54.
5. Engelkamp J., Denis M. Multimodal Approach to the Issue of Mental Representations. *Centre d'Études de Psychologie Cognitive*. 1989. Doc No. 65. PP. 1-26.
6. Jackendoff R. Is there a faculty of social cognition? *Noam Chomsky: Critical assessments*. L.; N.Y. : Routledge, 1994. Vol. III. Anthropology. PP. 629-643.
7. Moscovici S. Des representations collectives aux representations sociales. *Les Représentations Sociales*. P., 1989.

Надійшла до редколегії 05.09.18

O. Рубанець, д-р філос. наук, проф.

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", Київ, Україна
email: rubanets@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0363-4116

КОГНИТИВНИЙ СКЛАДНИК МЕНТАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Концептуалізовано особливості взаємодії соціальної та ментальної репрезентації, виявлено особливості ментальної реальності, визначено онтологічний статус об'єктів ментальної реальності. Здійснено концептуалізацію взаємозв'язку соціальної та ментальної репрезентацій. Виявлено структуру ієрархії репрезентацій, з'ясовано взаємозв'язок ієрархії репрезентацій зі способом буття об'єктів ментальної реальності, розкрито роль ментальних і соціальних репрезентацій у формуванні ментальної реальності. Виявлено значення ментальних репрезентацій у збереженні автономності особистості як основи демократичного суспільства. Уперше досліджено ментальну реальність на основі взаємозв'язку соціальної та ментальної репрезентацій. З'ясовано особливість онтологічного статусу об'єктів ментальної реальності.

Запропонований розгляд об'єктів ментальної реальності у вигляді ієрархії репрезентацій можна використати для подальшої роботи аналізу ментальних репрезентацій. Дослідження взаємозв'язку соціальних і ментальних репрезентацій буде корисним у соціальних практиках демократичного суспільства.

Ключові слова: ментальна реальність, об'єкти ментальної реальності, ієрархія репрезентацій, соціальні репрезентації, ментальні репрезентації.

A. Рубанець, д-р філос. наук, проф.

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", Київ, Україна
email: rubanets@gmail.com ORCID: 0000-0003-0363-4116

КОГНИТИВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ МЕНТАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Концептуализированы особенности взаимодействия социальной и ментальной репрезентации, выявлены особенности ментальной реальности, установлен онтологический статус объектов ментальной реальности. Осуществлена концептуализация взаимосвязи социальной и ментальной репрезентаций. Обнаружена структура иерархии репрезентаций, выяснена взаимосвязь иерархии репрезентаций со способом бытия объектов ментальной реальности, раскрыта роль ментальных и социальных репрезентаций в формировании ментальной реальности. Выявлено значение ментальных репрезентаций в сохранении автономности личности как ос-

новы демократического общества. Впервые исследована ментальная реальность на основе взаимосвязи социальной и ментальной репрезентаций. Выявлена особенность онтологического статуса объектов ментальной реальности.

Предложенное рассмотрение объектов ментальной реальности в виде иерархии репрезентаций может быть использовано при дальнейшей разработке анализа ментальных репрезентаций. Исследование взаимосвязи социальных и ментальных репрезентаций может быть использовано в социальных практиках демократического общества.

Ключевые слова: ментальная реальность, объекты ментальной реальности, иерархия репрезентаций, социальные репрезентации, ментальные репрезентации.

УДК 141.319.8

В. Сабадуха, канд. філос. наук, доц.
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: ukrainian_idea@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9208-2661

ІДЕЯ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ІМАНУїЛА КАНТА, ФРІДРІХА НІЦШЕ, МАКСА ШЕЛЕРА

Здійснено аналіз поглядів І. Канта, Ф. Ніцше, М. Шелера на проблему особистості в контексті принципу духовної ієрархії, що дозволяє, по-перше, здійснити порівняльний аналіз їхніх поглядів, по-друге, сформулювати основні тези авторської – метафізичної – концепції особистості. Для аналізу проблеми особистості використано методологію знання К. Мангайма та ідеї П. Рікера. Сформульовано основні положення авторської – метафізичної – концепції особистості: виокремлено рівні духовного розвитку людини, сформульовано три виміри розуміння особистості. На основі принципу духовної ієрархії сформульовано авторське розуміння змісту поняття "особистість". Метафізична концепція особистості, з одного боку, відроджує ієрархічний підхід до розуміння людини, а з іншого – формулює новий теоретичний апарат для поглибленого розуміння людини й особистості зокрема.

Запропонована концепція особистості закладає підґрунтя для переосмислення змісту навчально-виховного процесу, ставить на порядок денний дослідження механізмів удосконалення людини й суспільства.

Ключові слова: світогляд, особистість, посередня людина, ієрархія, рівність, мораль.

Актуальність дослідження. Ідея особистості на сьогодні є заідеологізованою й однією із найскладніших: фахівці нараховують десятки дефініцій. Від невідомості змісту цього поняття потерпає не лише філософська антропологія, соціальна філософія, але й громадське життя. Уважасмо, що на кожному етапі розвитку суспільства проблема особистості є ключовою. Усвідомити роль і значення особистості без звернення до історії еволюції цього поняття неможливо. Висунення ідеї особистості на передній план суспільного буття потребує методологічного й соціально-філософського обґрунтування. Проблема особистості досліджувалася в усі історичні епохи, проте сучасна європейська й українська філософія переважно її коментують. Незважаючи на те, що існує надзвичайно велика кількість підходів до розуміння ідеї особистості, утім, є відчуття, що в цій проблемі присутня деяка таїна. Загальним недоліком праць із філософської антропології, психології є те, що означену проблему осмислюють в межах концепту "кожна людина – особистість", який трактує людину особистістю в актуальному аспекті. У філософській літературі білою плямою є той факт, що поняття особистості виконує світоглядні функції, а саме орієнтує людину на певний спосіб життєдіяльності й формує ідеал.

Аналіз останніх досліджень. Існує безліч праць щодо проблеми особистості, проте її аналізують відокремлено від метафізичних і онтологічних умов буття людини. Поза увагою дослідників опинилася проблема впливу онтологічних умов буття на формування змісту поняття "особистість" – це по-перше. По-друге дослідники творчості І. Канта, Ф. Ніцше, М. Шелера не помічають того, що німецькі філософи аналізували особистість в контексті принципу духовної ієрархії, проте як сучасні філософи це роблять з демократичної позиції: кожна людина – особистість, отож не співпадають методологічні позиції Канта, Ніцше, Шелера й сучасних філософів у поглядах на особистість. У результаті ми не маємо адекватних уявлень щодо уявлень німецьких філософів на проблему особистості.

Основна частина. Велика французька революція кардинально змінила соціально-економічну й духовну

ситуацію в європейській спільноті. Пріоритет перейшов до посередньої людини. Остання отримала можливість творити смисли відповідно до свого здорового глузду, але була нездатна їх корелювати з попередніми надбаннями духу. Посередня людина відчувала свою духовну неповноцінність, а тому в неї з'явилася неусвідомлена потреба її подолати. Своєю діяльністю вона не могла цього довести, а тому їй залишався один шлях: проголосити усіх особистостями. Посередня людина заради інтелектуально-психологічної вигоди пішла на викривлення істини, а саме, на заперечення ієрархічного розуміння людської сутності, що утворило об'єктивні умови приймати за особистість тих, хто на даний момент свого життя ще не досяг цього рівня. Так у суспільній свідомості народився концепт "кожна людина – особистість", який є продуктом колективного несвідомого, на основі якого стверджувалося, що кожна людина актуально є особистістю. Цей концепт є світоглядним протестом проти принципу духовної ієрархії і був посередній людині вигідний, бо вона на його основі отримала можливість бути суб'єктом діяльності й маніпулювати свідомістю народних мас.

Розмірковуючи над людською суттю, Кант усвідомив, що вона пов'язана з мораллю, а тому досліджував особистість саме в цьому аспекті. Роздуми філософа над категоричним імперативом – це пошук шляхів духовного *вдосконалення* людини. Особистість постає як результат вивіщення людини над власною природою. На думку Канта, ідея особистості демонструє пересічній людині водночас як власну недосконалість, так і вірець, до якого вона має прагнути. Так, філософ пише: "Ідея особистості, що показує нам піднесений характер нашої природи <...> дозволяє нам разом з тим помічати відсутність відповідності нашої поведінки з цією ідеєю і тим самим знищує самовпевненість..." [3, с. 414–415]. Особистість у Канта – це досконалість, до якої має прагнути людина через моральні та інтелектуальні зусилля, що мусить бути обов'язком й законом. Особистість навчилася керувати тілесними потребами, зробила себе метою й предметом діяльності й спонукається категоричним імперативом. Проте, людина, що не